SKULTÉTY CSABA

A kárpátaljai magyarság a Szabad Európa Rádióban

A Münchenből 1951. október 6-a és 1993. október 31-e között egész napos műsort, benne minden kerek órában tíz-, ünnepnapokon ötperces híradást sugárzó Szabad Európa Rádió mindvégig az egész Kárpát-medencei magyarság legfontosabb nyugati tájékozódási forrása volt. Amit külön nem hangsúlyozott, de a hallgatóság közvetve mégis érzékelhetett: hivatalos célterületnek Magyarország, vagyis a trianoni határok között élő magyarság számított. A rádiót fenntartó Egyesült Államok kormánya, más országokéhoz hasonlóan, nem nemzetekben, hanem államokban gondolkodott és gondolkodik ma is. Arra, hogy térségünkben, de különösen a magyarság esetében, az etnikai és az államhatárok nem esnek egybe, csak nagy változások, a Szovjetunió, Jugoszlávia és Csehszlovákia felbomlásakor ébredtek rá. Ebbeli zavarukat és bizonytalanságukat a mai mindennapjainkban is érezzük.

E rádióállomás, mint közvetítőeszköz, a szovjet világhatalom és a kommunizmus elleni küzdelmet volt hivatott szolgálni. Közös célt valamennyi sugárzott nyelven. Lehetőleg kerülnie kell hát mindent, ami ezt az alapvető feladatot zavarhatja, nehezítheti. A rádió müncheni amerikai vezetősége Washington eme nézetének megfelelően, valósággal rettegett minden nemzetiségi kérdés említésétől, tárgyalásától. A nemzeti kisebbségek kétszeresen elnyomott állapota, annak felemlítése, netalán kellő állásfoglalással, komoly bonyodalmakhoz vezetett volna az Egyesült Államok számára mind a célországokban, mind a rádión belül. Tartottak e problémák kezelhetetlenné válásától, tudták, a szőnyeg alá söpörve kevésbé veszélyesek. Ez a leblokkolás azonban, a hidegháborús kezdetektől a békés egymás mellett élés politikájához vezető hosszú esztendők során, nem volt mindvégig fenntartható. A rádió történetének későbbi szakaszában sikerült végül is, igen visszafogott formában, főleg nyugati sajtójelentéseket továbbítva, ennek az elemi tájékoztatási kötelességnek eleget tenni.

A kárpátaljai magyarság helyzete e tekintetben különösen mostoha volt, a kettős vasfüggöny sokáig minden hitelesnek tekinthető értesülést lehetetlenné tett. Mint az 1951-es kezdetektől 1963-ig a hírszerkesztőség tagja, nem emlékszem, hogy akár egyetlen napi jellegű hír is eljutott volna hozzánk és bekerülhetett volna adásunkba. A magyar férfi lakosság egészének a deportálása és a Szovjetunión belüli általános helyzet ilyen vagy olyan kárpátaljai vonatkozása más műsoraink valamelyikében szerepelhetett, de alighanem csak kivételesen.

Az első, még szerény, de az ügy szempontjából mégis jelentősnek számító fejleményt az 1973-as esztendő hozta. Ekkor már, mint Ambrus Márton néven a hírosztálytól megvált külpolitikai szerkesztő, kaptam a kárpátaljai kérdésben a továbbiakra is meghatározó aktív szerepet. Azon év októberében eljutott szerkesztőségünkhöz egy ismeretlen kárpátaljai szerző tizennégy gépelt oldalon írt átfogó jelentése a szovjet uralom alá került kétszázezres magyarság helyzetéről. Máig nem sikerült kideritenem a munka előkészítőjének személyazonosságát. Írása minden vonatkozásban hitelesnek tűnt. Ebből a jelentésből készítettem egy húszperces – a műsorszerkezetünkben egy témáról a leghosszabb – adást. Karácsony és újév között sugároztuk, három különböző időpontban.

Az igazi áttörés a rádión kívül kapott feladatomhoz kapcsolódik. Erre 1980 őszéig kellett várni. A Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör, amely minden év októberében egyhetes tanulmányi konferenciát rendezett Lugánóban, erre az alkalomra a határon túli magyarság helyzetének felmérését tűzte műsorára. Kárpátalja esetében én kaptam a felkérést. Az erre a konferenciára készített tanulmányom, de már az azt szolgáló kutatásaim óta én lettem, rádión belül és kívül a kárpátaljai magyarok és nem magyarok ügyének ha nem is szakértője, de elég alapos ismerője. Egy Munkácsról Budapestre került barátom folyamatosan csempészett ki Ungvárról úgyszólván mindent, ami magyar nyelven megjelent, kiegészítő statisztikai és néhány egyéb adatot pedig készségesen rendelkezésemre bocsátott a Szovjetunió felé sugárzó Szabadság testvérrádió egy Kárpátaljáról Nyugatra kikerült fiatal munkatársa. Viszonylag nem nagy késésű forrásanyagom segítségével, az amerikai vezetés elnézőbb szemléletét kihasználva folyamatosan helyeztem el információs anyagot a legkülönbözőbb műsorunkba. Az ungvári vadaskert pusztulásától a Tisza parti részegeskedésekig még a Kárpáti Igaz Szó is szolgáltatott főleg „levelezői" tollából apró, vagy olykor nagyobb csemegéket. Egy kollégám, aki átlátta ez irányú aktivitásomat, egy szerkesztőségi értekezleten elismerően „egyszemélyes maffiának" nevezett. A megtisztelő titulust jólesően viseltem: amikor a kádári világban agyonhallgatott kárpátaljai magyarság legalább nálunk, a mi adásainkban egy kicsit újra természetes része lehetett a magyar tájékoztatásnak és életnek.

1983 júliusával más irányú feladatok érdekében, idő előtt megváltam a Szabad Európa Rádiótól. A média azt követő tíz évéről, szerkesztőségi munkájáról nincs behatóbb ismeretem. Témámhoz tartozik még, hogy a rendszerváltáshoz közeledő első hazai látogatásaimkor dokumentációs és könyvanyagomból mindazt, amit addig Nyugatról beszerezni nem tudtak, az Országos Széchényi Könyvtárnak adományoztam. Sőt a kárpátaljai sajtóanyagomat is. Meglepetésemre nagyon szívesen fogadták, ugyanis a nemzet vezető könyvtárának a szocialista tábor testvérinek nevezett együttműködése ellenére szinte semmi nem volt meg belőle.

Budapest, 2006 szeptembere

Skultéty Csabát Budavárért emlékéremmel tüntették ki

Szeptember 2-án, Budavár török alóli felszabadításának 320. évfordulóján a Budavári Önkormányzat Budavárért emlékérmeket és Semmelweis-díjat adományozott az I. kerület több polgárának.

A Budavárért emlékéremben olyanok részesültek – a Mátyás templom ének- és zenekarának tagjai, dr. Holló József Ferenc altábornagy, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatója, illetve Skultéty Csaba publicista –, akiknek köszönhető, hogy Budán otthon érzik magukat a budaiak, és az, hogy a jó ügyek megtalálják a maguk jó embereit.

A rendezvénynek még egy fontos eseménye volt: Törökország magyarországi nagykövete jelképesen átadta a Mátyás Templomnak ama két, 2,5 méteres reneszánsz gyertyatartó hű másolatát, amelyet 1526-ban szállítottak el Isztambulba a templomból. A másolatokat hosszú évek munkája során magyar szakértők készítették el.

A képen: Skultéty Csaba publicista, lapunk állandó szerzője az egyik reneszánsz gyertyatartó „társaságában".

F. M.

2006. IX.